

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ
УКРАЇНИ

ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ ДИЗАЙНУ І МИСТЕЦТВ

Факультет «Дизайн»

Кафедра «Графічний дизайн»

Гаврилова Софія Анатоліївна

**ОСОБЛИВОСТІ ДИЗАЙНУ
СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО ШРИФТУ**

Кваліфікаційна робота на здобуття СВО «Магістр»

зі спеціальності 022 Дизайн

ОПП «Дизайн візуальних комунікацій»

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень.

Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

_____ С. А. Гаврилова

Науковий керівник: Лесняк Владимир Іванович

Харків – 2025

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ІСТОРІОГРАФІЯ УКРАЇНСЬКОГО ШРИФТУ. МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ	5
1.1 Огляд історичних та наукових джерел за темою дослідження	5
1.2 Методи дослідження	1 2
Висновки до першого розділу	1 4
РОЗДІЛ 2	1 5
2.1 Сучасний стан українського шрифтового ринку	1 5
2.2 Аналіз результатів опитування дизайнерів	2
2.2.1 Проблемні аспекти шрифтового ринку України	1
2.2.2 Найбільш запитувані категорії кириличних шрифтів	· ·
2.3 Основні вектори розвитку українського шрифтового дизайну	·
2.4 Формулювання ідеї шрифту	·
2.5 Аналіз аналогів	·
Висновки до другого розділу	·
РОЗДІЛ 3 ПРОЄКТНА ПРОПОЗИЦІЯ: ДИЗАЙН ЦИФРОВОГО ШРИФТУ «TVORY»	·
3.1 Формулювання та вибір концепції цифрового шрифту «TVORY»	·
3.2 Графічне рішення цифрового шрифту «TVORY»	·
3.3 Технічне забезпечення цифрового шрифту «TVORY»	·
Висновки до третього розділу	·
ВИСНОВКИ	·
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	·

ДОДАТОК А. .

ДОДАТОК Б. .

ДОДАТОК В. .

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. За останні роки сфера шрифтового дизайну в Україні набула відчутного розвитку: з'являються нові фахівці, формується спільнота, зростає інтерес до створення шрифтів. Попри це, проблема нестачі якісних українських кириличних шрифтів, все ще залишається актуальною.

До повномасштабного вторгнення українські дизайнери активно використовували кириличні шрифти російського виробництва, які значною мірою домінували на ринку, тому потреба у створенні власного українського шрифтового продукту не була настільки відчутною. Після 2022 року ситуація докорінно змінилася: відмова від російського продукту виявила брак українських альтернатив. Це спонукало до переосмислення ролі шрифтів у візуальній культурі та до активного поповнення української шрифтової бібліотеки.

Останнім часом з'явилося чимало нових шрифтів, серед яких здебільшого прослідковується тенденція на історичність та етнічність. Це важливий напрям, який дозволяє зберігати та поширювати українську спадщину, а також укріплювати ідентичність. Однак попри всю важливість це дуже вузький вектор розвитку. Щоб українська шрифтова індустрія розвивалася більш комплексно та змогла конкурувати на міжнародному рівні, необхідно розширювати її межі — створювати шрифти різних планів та для різно спектру задач, будувати новий візуальний образ, де «українське» — це не лише етнічність, а й сучасність, технологічність та новаторство.

Мета дослідження: розробити цифровий шрифт в двох системах писемності (латиниця, кирилиця), що розширює візуальне уявлення про

український шрифт поза межами етнічності, та відповідає актуальним потребам сучасного дизайну.

Завдання дослідження:

- дослідити загальний стан сучасного українського шрифтового дизайну, проаналізувати літературні джерела, інтерв'ю та приклади актуальних шрифтів;
- виявити та класифікувати основні стилістичні, технічні та концептуальні тенденції українського шрифтотворення;
- здійснити порівняльний аналіз українського та закордонного шрифтового ринку;
- визначити проблеми, потреби й потенційні вектори розвитку шрифтового дизайну України;
- провести анкетування серед дизайнерської спільноти для виявлення потреб та запитів на певні типи шрифтів;
- систематизувати зібрані дані та сформулювати обґрунтовану концепцію проектної пропозиції;
- представити проектну пропозицію у вигляді цифрового шрифту.

Об'єкт дослідження – український шрифтовий дизайн.

Предмет дослідження – особливості дизайну сучасного українського шрифту.

Хронологічні рамки дослідження:

Територіальні рамки:

Методи дослідження представлені методами порівняння, аналізу та синтезу, систематизації, методом агрегування даних та методом проектно-графічного моделювання. В процесі проектної діяльності застосовано метод комп'ютерного моделювання із використанням програм: Glyphs, Adobe Illustrator.

Практичне значення: Результати дослідження транслюються у сферу графічного та шрифтового дизайну, розширюючи інструментарій дизайнерів новим українським цифровим шрифтом, а також надають можливості для подальшого використання в освітньому процесі, дослідницьких роботах та мистецьких проектах.

Структура та обсяг роботи: Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, переліку використаних джерел (__позицій), додатків з ілюстраціями (__ позицій). Об'єм основної частини дослідження складає ... сторінок, повний об'єм з додатками ... сторінок.

РОЗДІЛ 1

ІСТОРІОГРАФІЯ УКРАЇНСЬКОГО ШРИФТУ. МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1 Огляд історичних та наукових джерел за темою дослідження

Тема українського шрифту привертає увагу як мистецтвознавців, так і дизайнерів-практиків, адже ця сфера перебуває у стані активного розвитку.

Історичні події останніх років в Україні підкреслили важливість створення власноукраїнських шрифтів та виявили роль шрифту не лише як технічного інструмента, а й як засобу прояву національної ідентичності.

Розуміння історичного підґрунтя є ключовою умовою для створення сучасного українського шрифту. Як зазначає Віталій Мітченко у статті «Вивчення національних особливостей шрифтових форм»: «Щоб навчитися проектувати сучасні українські шрифти і оформляти сучасні українські книги, необхідно, вивчивши всю історію шрифту в Україні, виділити і переосмислити ті національні особливості графіки, які відзначали його протягом віків. Треба вчитися творчо використовувати здобутки поколінь невідомих майстрів цієї справи. Сучасний український шрифт повинен вирізнятися не лише історичними ремінісценціями, а й сучасним національним звучанням». [7]

Багато дослідників, таких як І. Дудник, В. Мітченко, Г. Нарбут, В. Чебанік та інші, присвятили свої дослідження різним етапам становлення та

розвитку української кирилиці, починаючи від ранніх рукописних форм і до сучасних цифрових шрифтів.

Внесок у цю сферу зробив Віталій Мітченко, у своїй статті «Нотатки з історії українського шрифту» він охоплює широкий хронологічний діапазон, аналізуючи графічні форми перших знаків та написів в Кам'яній Могилі, ранніх типів письма, таких як кирилиця, устав, півустав, скоропис, а також особливості розвитку українського шрифту під впливом технологічних змін, зокрема появи паперу та винайдення друкарства. [8]

Продовжують хронологію розвитку кирилиці Дубрівна А. П. та Дороніна С. О. в статті «Український шрифт: витоки, етапи формування, стилістичні особливості». Висвітлюється розвиток кирилиці від первісних писемностей, а також важливий, проте руйнівний етап впровадження «гражданського» шрифту за часів Петра I, коли старослов'янське письмо було спрощене та наближене до західноєвропейської антикви, що зробило кирилицю менш виразною. Особлива увага приділяється відновленню української абетки та національної графічної традиції, зокрема діяльності видатних шрифтарів, таких як Нарбут, Хоменко та Чебанік. [10]

В статті «Абетка української мови: формотворчий аналіз» Віталій Мітченко детально аналізує творчий доробок Василя Чебаніка, а саме графічні форми гарнітури «Рутенія», які були створені на основі допетрівських давньоукраїнських конструкцій літер. Крім того, автор окреслює й досі актуальну, хоча на сьогодні вже менш критичну, проблему сучасних кирилических шрифтів: «Сучасні кирилическі шрифти значно поступаються латинським як за кількістю професійно опрацьованих гарнітур, так і за різноманітністю накреслень та наявністю оригінальних розробок. Більшість сучасних кирилических шрифтів є адаптаціями європейських гарнітур 1990-х років, тоді як оригінальні українські проекти з'являються вкрай рідко». [6]

Впродовж років різні мистецтвознавці в своїх дослідженнях висувують тези щодо важливості побудови візуальної мови нації, переосмислюють роль

шрифту, як носія української ідентичності та говорять про необхідність поповнення шрифтової бібліотеки українськими зразками:

«Як відомо, мова є засобом збереження і передачі інформації, одним із способів управління людською поведінкою. Тому самовизначення української нації через її візуальну мову у період глобалізаційних процесів є надзвичайно важливим не лише як виявлення сталих етнічних прийомів і форм художньої виразності, а й, що головне, як їх інтерпретація.» [2]

«Сфера українського графічного дизайну є відображенням національної ідентичності, включаючи в себе елементи української культури та традицій. ... Розвиток національної моделі за рахунок розвитку шрифтових гарнітур з національними мотивами безпосередньо є шляхом до якісної візуальної ідентифікації» [3]

«Сформована на основі грецького уніціального письма, кирилиця є спільною для більш ніж десяти мов, тому українська абетка, хоч і має декілька відмінних літер, у графічному дизайні не є достатнім виразником національності. Утім, упродовж ХХ ст. і в радянській Україні, і в українській діаспорі українська ідентичність часто візуалізовувалася саме шрифтом. За допомогою історичних форм літер, які розвинулися на українських землях, з одного боку, можна було пригадати про минуле, а з іншого — віднайти графічну унікальність, яка вирізняє з-поміж сусідів. Пошуки цієї унікальності велися від початку століття в контексті опрацювання «українського стилю».» [4]

Якщо розглядати сучасний стан шрифтового дизайну в Україні, спостерігається його помітне відродження. З'явилася значна кількість нових авторів і, відповідно, нових українських шрифтів. Серед них Кирило Ткачов, Євген Садко, Марчела Можина, Богдан Гдаль, Дмитро Растворцев та інші.

Одним із провідних напрямків сучасного літеробудування за останні роки стає осучаснення історичних традицій, коли нові гарнітури створюються

на основі історичних українських форм літер, формуючи при цьому унікальне шрифтове обличчя України. [9]

Дедалі більшої актуальності набуває практика розроблення унікальних айдентик українських міст, центральним елементом яких є шрифт. У цьому контексті одним із провідних напрямків сучасного шрифтотворення виступає створення гарнітур, присвячених конкретним містам. Такий підхід дозволяє підкреслити індивідуальний характер міста, його культурні особливості та сформувати цілісний і впізнаваний візуальний стиль міського середовища. [5]

Більш загально світові тенденції сучасного шрифтового дизайну висвітлено у статті від Creative Boom. Автори відзначають, що в найближчі роки очікується зростання популярності шрифтів із засічками, що розглядається як реакція на домінування простих гротескових гарнітур та загальну тенденцію до спрощення типографічних рішень. Зокрема, зазначається: *«Тенденція до надмірно спрощеної типографіки, особливо в логотипах великих брендів, призвела до дизайну, який, хоча й чистий і мінімалістичний, часто втрачає індивідуальність та характер. Логотипи були спрощені настільки, що ризикують стати нерозрізнюваними один від одного»*. [18]

Поряд із цим, дедалі більшого поширення набувають варіативні шрифти, оскільки вони забезпечують гнучкість у використанні та дозволяють дизайнерам адаптувати накреслення до конкретних потреб.

Крім того, автори виділяють такі сучасні напрями у шрифтотворенні, як принцип «недосконалості», DIY-підхід до створення гарнітур та популярність ностальгічної типографіки. [18]

Повертаючись до локально українського ринку шрифту, порівнюючи його зі світовим, явно видно що Українська шрифтова індустрія перебуває ще в процесі становлення. Євген Садко - український дизайнер-шрифтороб, в статті, ділиться своїм поглядом на актуальний стан шрифтової сфери,

моменти які є необхідними для розвитку, сучасні виклики та перспективи розвитку. Євген Садко наголошує на необхідності поширення знань про шрифт у широкі кола та формування розуміння його значущості і впливу. Він підкреслює критичну важливість остаточної відмови від російської продукції та необхідність створення власних українських шрифтів. Дизайнер зазначає, що українська шрифторобна індустрія має розвивати не лише історично-етнічні гарнітури, а й великі універсальні шрифти, які здатні конкурувати на світовому ринку. Створення високоякісних «великих» шрифтів, подібних до Гельветики або інших класичних міжнародних гарнітур, дозволить українським авторам інтегруватися у глобальну шрифтову спільноту та підвищить престиж українського шрифтового дизайну. [11]

Отже, у ході огляду історичних та наукових джерел, присвячених українському шрифтовому дизайну, було досліджено наступні теми: історичні етапи розвитку та становлення української кирилиці, внесок видатних шрифторобів, роль шрифту як носія національної ідентичності, сучасні тенденції українського та світового літеробудування.

Аналіз показав, що мистецтвознавці приділили значну увагу історичному аспекту становлення кирилиці, тоді як сучасний стан українського шрифтового дизайну, його тенденції та перспективи розвитку залишаються висвітленими недостатньо.

1.2. Методи дослідження

Методи, які використані у дослідженні, являють собою поєднання декількох найактуальніших методів мистецтвознавчого аналізу: системний підхід, історико-порівняльний метод, метод синтезу та узагальнень, метод агрегування даних та метод проектно-графічного моделювання.

Системний підхід у цьому дослідженні дозволив розглядати український шрифтовий дизайн як єдину цілісну систему, де взаємопов'язані

історичні традиції, сучасні технології та практики створення шрифтів. Такий підхід допомагає подивитися на процес створення шрифту більш комплексно та глобально, оцінюючи взаємодію стилів, функцій і культурних впливів, а також виявляючи потреби сучасних користувачів у певних типах шрифтів

Історико-порівняльний метод було застосовано для вивчення розвитку української кирилиці від її витоків до сучасності. Метод дозволив прослідкувати хронологію розвитку українського шрифтового дизайну, виділити ключові історичні етапи та простежити взаємозв'язок між подіями минулого й сучасними тенденціями у цифрових шрифтах.

Під час роботи з науковими джерелами *метод синтезу та узагальнень* дозволив зіставити принципи, ідеї та результати українських і зарубіжних досліджень шрифтового дизайну, що дало змогу розглядати розвиток шрифту комплексно, у цілому, а не окремими фрагментами.

Для збору, обробки та представлення інформації в остаточному вигляді на етапі описового аналізу даних було задіяно *метод агрегування даних*.

Метод проектно-графічного моделювання застосовано у практичній частині для розробки цифрового українського шрифту на основі зібраної та проаналізованої інформації в межах проведеного дослідження.

Отже, застосування комплексного набору методів дозволило всебічно дослідити український шрифтовий дизайн, прослідкувати його розвиток і взаємозв'язки, а також на основі зібраної та проаналізованої інформації перейти до практичної розробки цифрового шрифту.

Висновки до першого розділу

У першому розділі проведено комплексний огляд історичних та наукових джерел, присвячених українському шрифтовому дизайну. Встановлено історичні етапи розвитку української кирилиці — від первісних

писемностей та ранніх рукописних форм до сучасних цифрових шрифтів. Проаналізовано внесок видатних шрифторобів, таких як Василь Чебаник, які сприяли відновленню національної графічної традиції та формуванню української шрифтової ідентичності. Виявлено, що шрифт в українському контексті виступає важливим носієм національної ідентичності. Окремо розглянуто сучасні тенденції українського та світового шрифтового дизайну, зокрема напрямки осучаснення історичних форм, створення міських гарнітур, популяризацію варіативних шрифтів, тощо.

Встановлено, що історичний аспект розвитку української кирилиці висвітлений досить ґрунтовно, проте сучасний стан українського шрифтового дизайну, його тенденції, перспективи розвитку та шрифт поза межами етнічних мотивів досліджені недостатньо, що обґрунтовує актуальність подальшого аналізу та реалізації практичної частини дослідження.

Також визначено основні методи дослідження: системний підхід, історико-порівняльний метод, метод синтезу та узагальнень, метод агрегування даних та метою проектно-графічного моделювання. Таке поєднання методів дозволяє комплексно оцінити історичний розвиток української кирилиці, визначити сучасні тенденції шрифтового дизайну та підготувати ґрунт для практичної частини дослідження.

РОЗДІЛ 2

2.1 Сучасний стан українського шрифтового ринку

Як було зазначено у попередньому розділі, український шрифтовий дизайн останніми роками демонструє динамічний розвиток, який зумовлений становленням української ідентичності, зростанням попиту на кириличні гарнітури та активізацією вітчизняних дизайнерських спільнот. Незважаючи на позитивні тенденції, сучасна українська шрифтово-графічна бібліотека все ще характеризується обмеженим розмаїттям, особливо у сегментах текстових, каліграфічних та елегантних антиквених гарнітур.

Поточна структура ринку свідчить про домінування гротесків, які становлять найбільшу частку нових релізів та використовуються як універсальні інструменти для роботи з інтерфейсами, айдентиками та рекламою. Друге місце займають антикви, проте їх різновидів значно менше. Окремої уваги заслуговує зростаюча популярність акцидентних шрифтів із виразним українським характером. Саме в цьому сегменті наразі спостерігається найбільша творча активність, однак він не вирішує ключової проблеми — нестачі універсальних та функціональних гарнітур для широкого спектра задач.

Таким чином, попри позитивну динаміку, український шрифтовий ринок усе ще потребує розширення типологічного різноманіття, появи шрифтів різного настрою, стилістики та функціонального призначення.

2.2. Аналіз результатів опитування дизайнерів

Для уточнення реальних запитів цільової аудиторії було проведено опитування серед 20 українських дизайнерів, які працюють у сферах графічного, моушн та вебдизайну, де шрифт є одним із ключових інструментів.

2.2.1 Проблемні аспекти шрифтового ринку України

Отримані результати дозволили виокремити основні проблеми, з якими дизайнери стикаються під час добору та використання шрифтів. Найбільш поширеною проблемою є нестача якісних кириличних гарнітур. Ця проблема проявляється у кількох аспектах:

1. **Обмежена підтримка української кирилиці у зарубіжних шрифтах.** Багато шрифтів іноземної розробки взагалі не містять кирилиці або її підтримка реалізована на недостатньо високому рівні.
2. **Технічні недоліки наявних кириличних гарнітур.** Серед них зазначають поганий кернінг, невідповідність стилістики шрифту загальній концепції, дисгармонію між латинкою та кирилицею, а також недосконалу реалізацію діакритичних знаків (наприклад в літерах «і», «ї»).

Дизайнери також звертали увагу на **проблеми, пов'язані з різноманіттям гарнітур та наявністю накреслень**. Зазначалось що на шрифтовому ринку відчутна нестача широкого спектра кириличних шрифтів — від акцидентних до універсальних робочих гарнітур. Бракує як загальної стилістичної різноманітності, тобто шрифтів різних категорій та призначень, так і повноти шрифтових сімейств. Дизайнери в більшості стикаються з гарнітурами, які мають лише 1 накреслення, що не відповідає потребам повсякденної дизайнерської практики і в сучасних реаліях є прийнятним більше для декоративних, експериментальних та арт-шрифтів. Для повноцінної та комфортної роботи необхідна наявність щонайменше 3-4

базових накреслень (Regular, Bold, Thin, Italic), що забезпечує можливість вибудовувати коректну текстову ієрархію: структурувати інформацію, розставляти візуальні акценти, відокремлювати заголовки від основного тексту. Це особливо важливо у сферах, де працюють із середніми та великими обсягами тексту — у айдентиці, дизайні для соціальних мереж, редакційному оформленні, типографії та вебдизайні.

Ще одним актуальним питанням, яке виокремили респонденти, є доступність шрифтів. Більшість учасників опитування відзначили як проблему **вузький вибір якісних безкоштовних шрифтів**, особливо тих, що підтримують кирилицю.

Аналіз ситуації на ринку підтверджує ці дані: за якісні шрифти у більшості випадків необхідно платити, проте значна частина дизайнерів з різних причин не готова здійснювати такі інвестиції. Для початківців фінансове навантаження може бути критичним, адже на етапі старту витрати на інструменти нерідко перевищують можливості заробітку. Інша частина дизайнерів не бачить сенсу у регулярних витратах на придбання шрифтів для кожного нового проєкту, адже це може бути економічно невиправдано. Крім того, деякі проєкти, наприклад розробка айдентики, передбачають, що шрифтом має користуватися замовник, що вимагає додаткової ліцензії. Багато замовників не готові або не бажають оплачувати такі витрати, через що вибір часто падає на безкоштовні або, у гіршому випадку, піратські гарнітури.

Це загалом велика проблема в українському контексті — **низька готовність оплачувати нематеріальні цифрові продукти**. Тривалий період популярності піратського контенту (музика, фільми, програми, тощо) сформував звичку сприймати такі ресурси як щось «безкоштовне за замовчуванням». Хоча ситуація поступово покращується, у сфері шрифтового дизайну ще досі гостро відчувається питання як платоспроможності, так і платоготовності.

Попри це, на ринку вже існують рішення, які покликані зменшити фінансовий бар'єр. Зокрема, сервіси оренди шрифтів, такі як Rentafont, дозволяють використовувати ліцензійні гарнітури без необхідності купувати їх повністю, пропонуючи гнучкі тарифи та доступні ціни. Однак той факт, що дизайнери все ще активно шукають саме безкоштовні шрифти й розглядають їхній обмежений вибір як серйозну проблему, свідчить про те, що частина фахівців може бути необізнаною про існування таких альтернатив.

2.2.2. Найбільш запитувані категорії кириличних шрифтів

Актуальною залишається потреба в розширенні української шрифтової бібліотеки різноманітними за стилем і призначенням кириличними гарнітурами. У ході опитування вдалося конкретизувати цей загальний запит та визначити категорії шрифтів, яких дизайнерам бракує найбільше. Можливість обирати кілька варіантів забезпечила повнішу картину потреб і допомогла окреслити напрями, на розробці яких варто зосередитися.

Найбільший запит спостерігається на **рукописні шрифти** — їхню нестачу зазначили **75%** учасників опитування. Високою є також потреба в **антиквах та акцидентних/декоративних гарнітурах** (по **45%**). Такий вибір респондентів підтверджує глобальну тенденцію поступового переходу з тривалого періоду домінування мінімалізму й спрощеної типографії на дизайни з більш виразним, унікальним характером. Попит зміщується у бік шрифтів, здатних передати індивідуальність і автентичність. [18]

Значна частина дизайнерів відчуває брак **шрифтів з українським характером** (35%), що підтверджує актуальність формування власної національної візуальної ідентичності та попит на гарнітури, які підкреслюють культурну унікальність та відображають історичний спадок.

Крім того, **30%** респондентів наголосили на потребі в **гротесках та варіативних / універсальних шрифтах із 5+ накресленнями**, що вказує на

потребу в сучасних, технічно гнучких рішеннях для широкого спектра задач у комерційному дизайні.

2.3. Основні вектори розвитку українського шрифтового дизайну

На основі виявлених проблем ринку та потреб дизайнерської спільноти можна окреслити ключові напрями для подальшого розвитку шрифтової індустрії в Україні:

1. Поповнення української шрифтової бібліотеки та розширення типологічного різноманіття

Український шрифтовий ринок в загальному потребує більшої кількості професійних гарнітур, але першочерговим є необхідність в розробці:

- антикв — каліграфічних та елегантних шрифтів;
- рукописних шрифтів;
- варіативних шрифтів.

2. Розширення поняття «українського» в шрифтовому дизайні

Безперечно, створення шрифтів з українським характером залишається надзвичайно важливим та актуальним завданням. Такі гарнітури виконують кілька ключових функцій:

- підтримують та поширюють українську культуру;
- посилюють національну візуальну ідентичність;
- допомагають зберігати й переосмислювати історичну спадщину в сучасному контексті.

Однак поряд із цим зростає потреба у шрифтах, які виходять за межі етнічності. Це відкриває шлях до ширшого й глибшого розуміння українського дизайну — такого, що не обмежується виключно історичними мотивами, а

демонструє здатність українських дизайнерів створювати сучасні, універсальні та візуально сильні гарнітури, релевантні глобальному ринку.

3. Робота над плавністю кириличних літер

Багато дизайнерів наголошують, що кирилиця часто виглядає менш привабливо ніж латиниця, це пов'язано з домінуванням різких прямих форм та майже відсутньої плавності. Як можливий шлях вирішення можна розглядати пошук нових варіацій форм звичних літер у акцидентних шрифтах або звернення до історичних українських форм літер, які мали більш м'які, плавні форми. Це не означає повного перероблення кирилиці, а радше створення додаткових опцій у сучасних шрифтах, що дозволяють зробити кирилицю більш гармонійною, приємною для сприйняття та візуально цікавою.

4. Розвиток освітніх програм за напрямком шрифтового дизайну

Наразі якісних програм зі шрифтового дизайну в Україні небагато. Потрібні поглиблені, практичні, вузькоспеціалізовані курси зі літеробудування і їх впровадження до широкого спектру відповідних навчальних установ.

Крім того важливо розвивати шрифтову обізнаність серед суспільства, формувати культуру доброчесного використання шрифтів, інформування щодо особливостей ліцензування, а також про альтернативні можливості легального і доступного користування шрифтами.

5. Вихід на світову арену

Головний фокусом є розвиток та задоволення потреб внутрішнього ринку, проте важливо також представляти Україну на закордонному ринку теж. Це передбачає:

- активне просування українських шрифтів за кордоном;

- демонстрацію того, що українські шрифтові дизайнери здатні створювати інноваційні рішення;
- роботу над тим, щоб українські нароби ставали помітними у глобальній професійній спільноті.

Такі дії сприятимуть підвищенню впізнаваності України у світі, зміцненню авторитету українського шрифтового дизайну та підвищенню його конкурентоспроможності на міжнародній арені.

2.4. Формулювання ідеї шрифту

На основі проведеного аналізу ринку акцидентних гарнітур та визначених потреб дизайнерів сформульовано загальну дизайн-ідею майбутнього шрифту.

Планується створити якісний вузький акцидентний шрифт, який підтримував би латиницю та кирилицю. Шрифт має відповідати сучасному запиту на елегантні антиквенні гарнітури, зберігаючи при цьому плавність і виразність кирилических літер. Ідея передбачає поєднання українського характеру та сучасних світових тенденцій, тобто створення шрифту, який органічно вписується у глобальний тренд на елегантні антиквенні гарнітури, але при цьому зберігає локальну ідентичність.

2.5. Аналіз аналогів

1. Reryakh

Reryakh — акцидентний варіативний шрифт з 5 накресленнями, натхненний літераціями відомого українського графіка Миколи Бутовича. Шрифт має динамічну, дещо агресивну форму — вузькі та вертикально видовжені пропорції літер, високий контраст штрихів, гострі засічки. Таке поєднання робить його виразним та енергійним, але водночас у деталях

відчувається певна витонченість. Прослідковується явний український характер. Через декоративність та акцентні форми читабельність середня, шрифт найкраще працює у великих кеглях — на заголовках, коротких фразях, плакатах і афішах. [15]

2. Rondolux Cyrillic

Шрифт Rondolux Cyrillic — елегантна новостильна антиква з вузькими рядковими та широкими великими літерами. Має середній контраст штрихів, прямі засічки та декоративні акценти, зокрема завитки на кінцівках у літери **R** і хвилясті з'єднувальні елементи в **E** та **A**. Підтримує 32 мови, містить 38 лігатур для латиниці та 27 для кирилиці й представлений лише в одному накресленні Regular. Через різну ширину гліфів подекуди виникає нерівномірність текстового блоку та дрібні проблеми з кернінгом, однак це не критично. Завдяки засічкам і декоративним рукописним деталям шрифт має середню читабельність і найбільш ефективно працює у великих розмірах. [17]

3. Gart Serif

Gart Serif— шрифт з засічками, в якому традиції перехідних антиків 18-го століття поєднуються з сучасними рішеннями. Шрифт вирізняється своїми вузькими пропорціями, виразним контрастом та легкою покатістю овалів, що підсилюють його характер, водночас не заважаючи зручності читання. Завдяки різноманітності товщин, він може мати як елегантний характер, що прослідковується в тонкій вазі, або ж брутальний та стійкий як у жирному накресленні. Гарнітура чудово підійде як для набору великої кількості тексту, так і для коротких заголовків. Gart Serif складається з 10 накреслень, 642 гліфів, курсиву з кутом нахилу в 10°, базової кирилиці та розширеної латиниці, кількох стилістичних сетів, лігатур, комплектів цифр, та двох варіативних шрифтів. [12]

4. Gunpowder IT

Gunpowder IT — вузький геометричний брусковий шрифт в 12 накресленнях з підтримкою української кирилиці в якості альтернативного набору. Шрифт чіткий, статичний з прямокутними засічками та майже відсутнім контрастом. Основне призначення шрифту це використання у акциденції (заголовках, логотипах), проте він також підійде для набору невеликих за розміром текстів. [13]

5. Ristretto Slab Pro

Ristretto Slab Pro — надвузький акцидентний брусковий шрифт, доступний у 8 накресленнях. Гарнітура підтримує 83 мови, 6 наборів цифр та капітель. Шрифт статичний та брутальний, з відсутнім контрастом та з асиметричними брусковими зарубками. Підходить для використання в заголовках та набору коротких текстів. [16]

6. Instrument Serif

Instrument Serif — це сучасна антиква, що поєднує виразність із стриманою професійністю та легким вінтажним відтінком. Шрифт зберігає характерні риси антикв старого стилю, але інтерпретує їх у сучасній формі: помірний контраст, м'які овальні форми та делікатні засічки створюють елегантний, добре збалансований силует літер. Гарнітура підтримує латиницю та розширену латиницю, має звичайне та курсивне накреслення і найкраще розкривається у великих розмірах, де її деталі та настрій помітніші. Проте може використовувати також і для набору текстів. [14]

Проведений аналіз шрифтових аналогів показав, що вузькі шрифти з засічками можуть мати дуже різний характер: від динамічних та енергійних акцидентних форм, як у Reryakh, до елегантних новостильних антикв, як Rondolux Cyrillic чи Instrument Serif, а також більш брутальних брускових варіантів на кшталт Gunpowder IT і Ristretto Slab Pro. Елегантність досягається завдяки плавності ліній, контрасту штрихів і засічкам, проте таких шрифтів на українському ринку небагато, а закордонні аналоги здебільшого не

підтримують кирилицю. Водночас помітно, що ніша вузьких шрифтів з засічками в Україні заповнена переважно більш брутальними, прямими та геометричними формами, тоді як шрифти з елегантними чи витонченими рисами представлені рідше.

Висновки до другого розділу

Проведено огляд сучасного стану українського шрифтового ринку та аналіз результатів опитування дизайнерів, що дозволив виявити основні проблеми: недостатню кількість якісних і різноманітних кирилических гарнітур та слабку або повну відсутність підтримки української кирилиці в зарубіжних шрифтах. Встановлено, що найбільш запитувані категорії шрифтів — рукописні, антикви, акцидентні гарнітури та шрифти з українським характером.

На основі отриманих даних було запропоновано напрями для подальшого розвитку українського шрифтового дизайну: розширення типологічного різноманіття та поняття «українського», підвищення плавності кирилических літер, розвиток освітніх програм і вихід на міжнародний ринок.

Крім того, було описано загальну ідею майбутнього шрифту та проведено аналіз сучасних аналогів, який показав, що сегмент вузьких шрифтів із засічками переважно представлений брутальними, прямими та геометричними формами, тоді як елегантні та витончені гарнітури зустрічаються рідше.

РОЗДІЛ 3

ПРОЄКТНА ПРОПОЗИЦІЯ: ДИЗАЙН ЦИФРОВОГО ШРИФТУ «TVORY»

3.1 Формулювання та відбір концепцій цифрового шрифту «TVORY»

Ідея проектної пропозиції полягає у розробці якісного шрифту, який підтримував би латиницю та кирилицю, відповідав би на потребу в створенні елегантних серифових шрифтів, відзначався б плавністю кириличних літер, поєднував український характер та сучасні тенденції.

У процесі пошуку графічного рішення для проектної пропозиції було розглянуто 2 концепції:

1. Акцидентний вузький серифовий шрифт з українським характером

Концепція орієнтована на створення виразного акцидентного брускоподібного шрифту з вузькими пропорціями, натхненного літераціями українських графіків та узгодженого із сучасними тенденціями розвитку типографіки, зокрема зростанням інтересу до складніших, автентичних серифових рішень.

Шрифт, розроблений у межах цієї концепції, може стати внеском у розвиток українського шрифтового середовища: розширити бібліотеку якісних кириличних гарнітур, запропонувати новий характерний інструмент для дизайнерських проєктів, а також підтримати рух збереження та поширення української культурної спадщини. Такий підхід дозволяє представити український характер не в архаїчному чи стереотипному вигляді, а у

переосмисленій, сучасній інтерпретації, що відповідає поточним запитам професійної спільноти та актуальним тенденціям.

2. Акцидентний вузький антиквенний шрифт із пивною, елегантною пластикою форм

Концепція орієнтована на створення елегантною сучасною антиквенною гарнітури, яка вирізнялась би своєю пивною пластикою, м'якими формами, делікатними заокругленими засічками та вузьким пропорціями.

У межах цієї концепції передбачається розробка як кириличної та латинської абетки, виконаних у спільній стилістиці, де особлива увага приділена кирилиці, яка за своїм виглядом не спрощує загальний настрій, а зберігає таку ж м'якість і графічну виразність, як і латинські форми в аналогічних гарнітурах.

Такий шрифт задовольняв би потребу у типологічному розширенні української кирилиці, а також попит на елегантні рукописні українські антикви. Гарнітура, створена за цією концепцією, покликана розширити розуміння «українського» як не лише чогось виключно етнічного, а, навпаки, різноманітного за стилістикою та призначенням, сучасного й такого, що відповідає актуальним тенденціям і потребам ринку.

Обидві розглянуті концепції продемонстрували високий потенціал для подальшої розробки та відповідність актуальним потребам українського шрифтового ринку та сучасним тенденціям. Проте з огляду на обмежений час реалізації проєкту для подальшої роботи було обрано першу концепцію — акцидентний вузький серифовий шрифт з українським характером.

3.2 Графічне рішення цифрового шрифту «TVORY»

На основі обраної концепції було розроблено дизайн цифрового шрифту «TVORY».

TVORY — це акцидентний вузький брусковий шрифт з українським характером.

Шрифт є рівношириєм за пропорціями, має низький контраст штрихів та вузьку щільність, через що його вертикалі домінують над горизонталями та створюють відчуття витягнутості й стрункості. Основні елементи, з яких будуються гліфи це горизонтальні, вертикальні та похилі прямі рівномірні штрихи, а також округлі та дугоподібні штрихи з невеликим напливом. Закінчення штрихів мають прямий зріз. Засічки прямокутні та односторонні, серефування реалізоване свідомо нерівномірно, підпори відсутні.

Переважає кількість літер статичні (мають вертикальні осі, симетричну будову, закриту апертуру), проте наявність дугоподібних округлих штрихів, односторонніх зарубок, деяких літер з асиметрією (зокрема Т, Ш), знаків з невеликим нахилом осі та наближенням побудови до рукописної (наприклад, З, В), літер з заниженою (А, Р, Ж, К, Ч, Я) та завищеною (Б,В,Ь) середньою лінією свідчить про динамічний характер шрифту.

Хоча шрифт за параметрами тяжіє до категорії брускових, він відрізняється від існуючих гарнітур своєю елегантністю, витонченістю та плавністю форм, в той час як інші шрифти цієї категорії переважно масивні та брутальні.

Гарнітура частково натхненна творчістю українського графіка Олексія Маренкова, а саме книжковою обкладинкою з літерацією слова «ТВОРИ». Важливо зазначити, що роботи українських графіків нерідко містять приклади допетрівської кирилиці, яка вирізняється характерними, більш плавними та унікальними формами літер. Саме тому ці зразки були обрані як референси: вони дозволили простежити та віднайти цікаві історичні формотворчі особливості українських літер і в подальшому відтворити їх в осучасненому переосмисленому вигляді в шрифті «ТВОРИ».

Основне призначення гарнітури — використання у логотипах, заголовках, плакатах, тобто у великих розмірах, де форму літер можна повністю зчитати й оцінити.

3.3 Технічне забезпечення цифрового шрифту «TVORY»

Проектування цифрового шрифту «TVORY» здійснювалося у професійному шрифтовому редакторі Glyphs із використанням системи Unicode, що забезпечує повну міжплатформенну сумісність та коректне відображення тексту. Робота проводилася у початковому накресленні Thin, яке було визначене як базове для цієї гарнітури.

До складу шрифту входять:

- базова кирилиця та латиниця;
- діакритики;
- цифри;
- знаки пунктуації;
- знаки валют;
- інші знаки та символи необхідні для набору текста.

Усі етапи розробки виконувалися з дотриманням загальноприйнятих метрик: параметрів товщини основного й додаткового штриха, товщини наплівів і з'єднань, співвідношення ширини та висоти літер, висоти середньої лінії, а також пропорцій верхніх і нижніх виносних елементів.

Особливу увагу приділено оптичним компенсаціям, необхідним для усунення проблем викликаних зоровими ілюзіями та підтримання візуальної рівноваги шрифту. Вертикальні штрихи проектувалися дещо товщими за горизонтальні, оскільки горизонталі оптично сприймаються важчими. Це дозволило досягти візуально рівномірної товщини штрихів та цілісності ритму в наборі.

Для збереження візуальної однорідності між прописними та рядковими літерами було застосовано коригування значень метрик, що відповідають за товщини штрихів: значення для рядкових зменшувалися на 3–4 пункти порівняно з прописними. Завдяки цьому рядкові літери виглядають узгоджено й не здаються «важчими» в загальному текстовому ряді.

Округлі знаки та літери (О, С, Є, Ю тощо) були спроектовані зі здійсненнями та звисаннями (overshoot): їхні форми збільшені по висоті з однієї або двох сторін, залежно від наявних округлостей, на 14 пунктів з кожної, так що гліфи виходять за верхню та нижню межі рядка. Це забезпечує коректне оптичне сприйняття — округлі елементи, які без компенсаторів виглядали б зменшеними, сприймаються рівними за висотою поруч з прямолінійними літерами.

Після завершення проектування форм гліфів було розпочато роботу над їх просторовими взаємозв'язками. Для кожної літери та символу вручну виставлялися значення півапрошів, що забезпечує рівномірне розташування знаків у рядку та дозволяє уникнути додаткового використання кернінгу.

Всі контури знаків були додатково перевірені на якість та плавність кривих, були усунені зайві точки побудови, а складові елементи кожного знака об'єднані в єдину цілісну форму.

Для додаткового та більш якісного опрацювання міжлітерних відстаней і їх візуального вирівнювання у випадках проблемних пар літер (наприклад, ГА, VA), де присутні похилі або нерівними форми, було виконано кернінг: сформовано кернінгові класи та застосовано його у випадку необхідності до латиниці, кирилиці, цифр, розділових знаків та альтернативних гліфів.

Після цього було внесено всі необхідні дані про шрифт, згенеровано розширення ttf, яке було інстальовано на комп'ютер для подальшої перевірки та використання.

Фінальною стадією роботи стало тестування шрифту в різних мовах, кеглях та обсягах тексту з метою перевірки коректності функціонування. У разі виявлення недоліків виконувалися додаткові коригування, зокрема півапрошів та кернінгу, для досягнення оптимального результату.

Висновки до третього розділу

Представлено дві концепції цифрового шрифту відподно до описаної ідеї розробки дизайн-пропозиції. Відібрано концепцію створення вузького акцидентного серифового шрифту з українським характером і відповідно до неї проведено практичну реалізацію проекту.

Запроектовано гарнітуру «TVORY», яка характеризується плавністю форм, помірною декоративністю та поєднанням сучасних тенденцій з українським культурним спадком. Шрифт розроблено в накресленні Thin з підтримкою латинської та кириличної систем писемності та наявністю необхідних знаків та символів для забезпечення набору тексту.

Виконано комплекс робіт з технічного забезпечення шрифту, який включав опрацювання базових метрик, застосування оптичних компенсацій, налаштування півапрошів та кернінгу, що забезпечило правильне функціонування гарнітури та її візуальну гармонію.

ВИСНОВКИ

1. Здійснено огляд спеціалізованої літератури, наукових статей, публікацій та інтерв'ю з фахівцями. Аналіз праць таких дослідників, як В. Мітченко, В. Чебаник, І. Дудник, Г. Нарбут, А. Колеснікова, В. Косів та інших, показав, що основна увага науковців зосереджена передусім на історичних витоках кирилиці, етапах її розвитку та ролі шрифтових форм як носія української культурної ідентичності. Встановлено, що історичний аспект опрацьований достатньо ґрунтовно, однак сучасний стан українського шрифтового дизайну, актуальні тенденції та виклики ринку висвітлені менше.

2. Дослідження актуального стану шрифтового ринку України показало, що галузь перебуває у фазі активного розвитку. Провідною тенденцією визначено проектування гарнітур на основі українських історичних форм літер.

3. Виявлено загальносвітову тенденцію відходу від надмірно спрощеної типографіки на користь шрифтів із більш виразним та автентичним характером. Спостерігається зростання популярності унікальних форм літер, які розширюють можливості шрифтового дизайну та сприяють формуванню індивідуальної візуальної ідентичності.

4. Аналіз української шрифтової бібліотеки показав, що більшість наявних гарнітур належить до категорій гротеск та антиква. Нові релізи найчастіше представлені акцидентними шрифтами з виразним українським

характером. Водночас категорії рукописних та декоративних шрифтів поки що представлені меншою кількістю.

5. Проведено опитування серед українських дизайнерів, яке дозволило виокремити низку ключових проблем: нестача якісних та різноманітних за стилем кириличних гарнітур, відсутність підтримки української кирилиці в іноземних шрифтах, технічні недоліки (зокрема проблеми з кернінгом), обмежену кількість універсальних шрифтових сімейств та вузький вибір бюджетно доступних гарнітур.

6. Результати опитування дозволили виявити категорії шрифтів, яких найбільше бракує українським дизайнерам. Найвищий попит спостерігається на рукописні гарнітури, а також на антикви та декоративні/акцидентні шрифти. Значною є потреба у шрифтах з українським характером для підтримки національної візуальної ідентичності, а також у варіативних універсальних рішеннях. Попит на гротески також присутній, проте менший порівняно з іншими категоріями.

7. На основі аналізу актуального стану ринку, тенденцій і результатів опитування визначено ключові вектори розвитку українського шрифтового дизайну: розширення типологічного різноманіття шрифтів (з акцентом на створення антиквених, рукописних і варіативних шрифтів); розширення поняття «українського» як не лише виключно етнічного, а такого, що демонструє здатність українських дизайнерів створювати сучасні, універсальні та візуально сильні гарнітури, релевантні глобальному ринку; робота над пластикою кирилиці та гармонізацією форм; розвиток освітніх програм зі шрифтового дизайну; просування українських шрифтів на міжнародну арену.

8. Визначено ідею розробки дизайн-пропозиції у вигляді вузького акцидентного шрифту з підтримкою латиниці та кирилиці, який відповідає сучасним тенденціям і практичним потребам дизайнерів.

9. Проведено аналіз характеристикних особливостей аналогічних шрифтів, який показав, що сегмент вузьких шрифтів із засічками переважно

представлений брутальними, прямими та геометричними формами, тоді як елегантні, плавні та витончені гарнітури зустрічаються значно рідше.

10. Обрано концепцію проектної пропозиції, яка передбачає створення виразного акцидентного брускоподібного шрифту з вузькими пропорціями, натхненного літераціями українських графіків та узгодженого із сучасними тенденціями розвитку типографіки, зокрема з урахуванням зростання інтересу до складніших та автентичних серифових рішень.

11. Представлено проектну пропозицію і вигляді акцидентного шрифту «TVORY». Детально описано графічне рішення, особливості побудови гліфів та технічне забезпечення шрифту.

Проект передбачає подальший розвиток в напрямку розширення шрифтового сімейства, зокрема створення додаткових накреслень, таких як Regular та Bold, а також адаптацію гарнітури до категорії тонких елегантних антиків із помірним контрастом і заокругленими засічками.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вивчення національних особливостей шрифтових форм. URL: <http://195.20.96.242:5068/kvnaoma-xmlui/bitstream/handle/123456789/709/Vp.%201.-23-24.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (дата звернення: 04.12.2025).
2. Гладун О. До проблеми візуальної мови графічного дизайну України /О. Гладун // Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв: Зб. Наук. Пр. / За ред. Даниленка В.Я. – Харків: ХДАДМ, 2009. – № 5.
3. Колеснікова А. Е. Етнічні шрифти як складова українського графічного дизайну // ЦФЕНД. Наука, освіта і суспільство. — Кропивницький, Україна, 2023. — Т. 1. — С. 58-61.
4. Косів В. М. ШРИФТ ЯК ЗАСІБ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИФІКАЦІЇ У ГРАФІЧНОМУ ДИЗАЙНІ УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ 1945–1989 РОКІВ. Вісник ХДАДМ. 2018. № 4. С. 42–51. URL: <https://visnik.org.ua/pdf/v2018-04-05-kosiv.pdf> (дата звернення: 04.12.2025).
5. Красницька А. Українські шрифти, натхненні українськими містами. ArtHuss. URL: <https://www.arthuss.com.ua/books-blog/ukrayinski-shryfty-natkhnenni-ukrayinskymy-mistamy> (дата звернення: 04.12.2025).
6. Мітченко В. С. Абетка української мови: формотворчий аналіз // Українська академія мистецтва. Дослідницькі та науково-методичні праці. — 2016. — Вип. 25. — Київ: Українська академія мистецтва. — <https://irbis-nbuv.gov.ua> (дата звернення: 04.12.2025).

7. Мітченко В.С. Вивчення національних особливостей шрифтових форм / В.С. Мітченко // Українська академія мистецтва : дослідн. та наук.-метод. пр. Київ, 1994. Вип. 1. С. 43-45.

8. Мітченко В. С. Нотатки з історії українського шрифту. Бібліотечний вісник.

9. Українська ідентичність у шрифтовій індустрії. Telegraf – журнал дизайнерів. URL: <https://telegraf.design/kolonka-yevg-sadka/> (дата звернення: 08.12.2025).

10. УКРАЇНСЬКИЙ ШРИФТ: ВИТОКИ, ЕТАПИ ФОРМУВАННЯ, СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ | Збірник наукових праць «Мистецтвознавчі записки». Наукова періодика України. URL: <https://journals.urau.ua/mz/article/view/250317> (дата звернення: 04.12.2025).

11. Шрифтовий патріотизм. Як позбутися російського впливу на український дизайн. Rentafont – купити, орендувати шрифти онлайн. URL: <https://rentafont.com.ua/blog/Shryftovyi-patriotyzm> (дата звернення: 04.12.2025).

12. Gart Serif | 12 шрифтів для веб і десктоп | Rentafont. Rentafont – купити, орендувати шрифти онлайн. URL: https://rentafont.com.ua/fonts/gart-serif?sample_text=Nastup%20NASTUP%20%D0%BD%D0%B0%D1%81%D1%82%D1%83%D0%BF%20%D1%82%D0%B2%D0%BE%D1%80%D0%B8 (дата звернення: 04.12.2025).

13. Gunpowder IT | 12 шрифтів для веб і десктоп | Rentafont. Rentafont – купити, орендувати шрифти онлайн. URL: https://rentafont.com.ua/fonts/gunpowder-it?sample_text=Gunpowder%20IT%20%E2%80%94%20%D0%B2%D1%83%D0%B7%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9%20%D0%B3%D0%B5%D0%BE%D0%BC%D0%B5%D1%82%D1%80 (дата звернення: 04.12.2025).

14. Instrument Serif Font | Figma. Figma. URL:
<https://www.figma.com/fonts/instrument-serif/> (date of access: 04.12.2025).

15. Repyakh Regular | шрифт для веб і десктоп | Rentafont. Rentafont – купити, орендувати шрифти онлайн. URL:
https://rentafont.com.ua/fonts/repakh/regular?sample_text=Nastup%20NASTUP%20%D0%BD%D0%B0%D1%81%D1%82%D1%83%D0%BF%20%D1%82%D0%B2%D0%BE%D1%80%D0%B8 (дата звернення: 04.12.2025).

16. Ristretto Slab Pro | 8 шрифтів для веб і десктоп | Rentafont. Rentafont – купити, орендувати шрифти онлайн. URL:
https://rentafont.com.ua/fonts/ristretto-slab-pro?sample_text=Gunpowder%20IT%20%E2%80%94%20%D0%B2%D1%83%D0%B7%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9%20%D0%B3%D0%B5%D0%BE%D0%BC%D0%B5%D1%82%D1%80 (дата звернення: 04.12.2025).

17. Rondolux Cyrillic Regular | шрифт для веб і десктоп | Rentafont. Rentafont – купити, орендувати шрифти онлайн. URL:
https://rentafont.com.ua/fonts/rondolux-cyrillic/regular?sample_text=nastup%20NASTUP%20%D0%BD%D0%B0%D1%81%D1%82%D1%83%D0%BF%20%D1%82%D0%B2%D0%BE%D1%80%D0%B8 (дата звернення: 04.12.2025).

18. The biggest font trends to look out for in 2025. Creative Boom. URL:
<https://www.creativeboom.com/insight/font-trends-2025/> (date of access: 04.12.2025).